

Colofon

Redactieleden

Dr. Roel van Wijk, moleculair celbioloog; hoofdredacteur
Dr. Eduard van Wijk, senior scientist
Drs. Nico Westerman, arts
Drs. Gio Meijer, arts
Drs. Majella van Maaren, arts
Drs. Marian Rappoldt, arts
Drs. Frans Kusse, arts; redactiecoördinator
Dr. Cor Aakster, medisch socioloog

Redactieadres

Deurloostraat 129 hs, 1078 HX Amsterdam
franskusse@xs4all.nl

Financiële post

Postbus 133, 3840 AC Harderwijk.

Raad van Advies

Drs. Astrid Noorden, master in Nursing Sciences,
Health Practitioner
Dr. Maarten Bode, medisch antropoloog, gespecialiseerd
in sociaal-culturele aspecten van Indiase medische tradities,
met name Ayurveda
Dr. Chun Lee Oei-Tan, arts
Prof. dr. Dirkjan van Schaardenburg, reumatoloog
Dr. Fred Wiegant, celbioloog
Dr. Herman van Wietmarschen, systeem bioloog
Drs. Lex Rutten, arts
Prof. dr. Harry Lamers, arts voor algemene geneeskunde en
integraal arts energie-informatie geneeskunde
Drs. Martine Busch, director Van Praag Instituut
Drs. Fleur Kortekaas, epidemioloog

Abonnementen

€ 70 per jaar (vier nummers).
Over te maken op rekeningnummer
NL96 INGB 0000 0120 66, t.n.v.:
Stg. Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde te Harderwijk
met vermelding van uw naam en volledige adres.
Studenten krijgen korting op verzoek.

Abonnementenadministratie: tijdschriftig@gmail.com

Advertenties

adverteren@tigweb.nl
Tel. 020-6149660, GSM 06-11392990

NB. Advertenties kunnen zonder opgave van redenen
geweigerd worden

Uitgever Stichting Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde,
www.tigweb.nl

Omslagfoto Jan van der Greef: Sunrise

Vormgeving en opmaak

Roland van Helden bno, Amsterdam
Druk Veldhuis Media, Raalte
Oplage: 1000 stuks

De redactie is onafhankelijk en werkt op basis
van een redactiestatuut.

Auteursrecht voorbehouden

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen mag niets uit
deze uitgave veeleer worden en/of openbaar gemaakt
zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

De redactie heeft alles gedaan om de rechthebbende van het
beeldmateriaal te achterhalen. Als desondanks beeldmateriaal
geplaatst is waarvan u (mede) rechthebbende bent, kunt u
contact opnemen met de redactie.

Aanwijzingen voor het aanleveren van kopij en beeld
kunt u opvragen bij de redactie.

Inhoud nr 4 - 2017

VAN DE REDACTIE

- 175 **Integratie en weerstand** — Frans Kusse

WETENSCHAP

- 177 **Het incorporeren van complementaire benaderingen in mainstream medicine** — Roel van Wijk en Eduard van Wijk
181 **Homeopathie, het 'helpt' maar 'werkt' het ook? Wereldbeeld kan wetenschap vertroebelen** — Martien Brands
186 **Internationale ontwikkelingen. Integrale zorg in het verpleeghuis** — Cor Aakster en Roel van Wijk
190 **Integratieve geneeskunde in Amerika** — Roel van Wijk en Cor Aakster
195 **Onderzoekbaarheid integraal gezondheidscentrum** — Cor Aakster
200 **De onwelkome boodschap: meer bewijs voor homeopathie werkt averechts** — Lex Rutten
207 **Co-enzym Q10 effectief als aanvullende therapie bij chronisch hartfalen** — Fleur Kortekaas

VISIE

- 209 **Integrale, wijkgerichte, kleinschalige gezondheidscentra** — Frans Kusse

THEMA INTEGRALE GEZONDHEIDSCENTRA

- 211 **Integratief gezondheidscentrum Hypericon** — Marjan Meddens
214 **Dertig jaar Maharishi-AyurVeda Gezondheidscentrum Lelystad** — Gerrit Jan Gerritsma

VERSLAGEN

- 217 **Congresverslag Gender en Gezondheid. 5 oktober 2017, Amersfoort** — Gio Meijer

NIEUWE STROMINGEN

- 219 **Oude schoenen niet weggooien. Het belang van oude kennis, zoals van waterkersteelt en hirudotherapie** — Dolf Bodde
221 **Gezondheid en osteopathie. Paradigmata, diagnose en fenomenologie** — Robert Muts D.O.

BOEKBESPREKING

- 227 **Altered Traits. Science Reveals How Meditation Changes Your Mind, Brain, and Body. Daniel Goleman & Richard J. Davidson. Avery, 2017** — Marko van Gerven

INGEZONDEN

- 231 **Bourdiol therapiezolen: wel of niet proprioceptief?** — Peter Oomens
234 **EASAC** — Johannes F. von Gleich
235 **Brief aan de heer Calmthout, De Volkskrant** — Lex Rutten

IN MEMORIAM

- 236 **In memoriam Eddy Soejoko** — René van der Reijden
237 **In memoriam drs. J.L. (Jan) Fontijn** — Martje Couwenhoven-Schipper
238 **In memoriam Robert Linschoten** — Leendert Kunst

AGENDA

- 240 **Overzicht congressen en cursusedagen 2018**